

TONEEL Gijs Scholten van Aschat koos met Toneelgroep Amsterdam voor toewijding en opoffering

‘Niet de krenten uit de pap halen’

Met zijn staat van dienst kan Gijs Scholten van Aschat doen waar hij zin in heeft. Maar de gevierde acteur kiest voor rollen waarvoor je moet aanpoten. Met Toneelgroep Amsterdam is hij komende week in Luik met ‘Na de repetitie / Persona’ van Ingmar Bergman.

door **Jeroen Geerts**

Hij kreeg in 1993 de Louis d’Or voor zijn rol in *Decadence* van Het Nationale Toneel. Voor zijn rol in de televisieserie *Oud Geld* kreeg hij in 1998 een Gouden Kalf. In 2001 ontving hij de Johan Kaartprijs en hij is de huidige houder van de Albert van Dalsumring. Hij werd geprezen voor zijn rollen in de films *Cloaca*, *Tirza* en *Doodslag*, speelde in series als *Pleidooi* en *Annie M.G. Schmidt*, is een veel gevraagd stemacteur voor onder meer *de Toy Story*-reeks en tekende voor meerdere luisterboeken waar hij ook al een award voor in ontvangst mocht nemen.

Gijs Scholten van Aschat (53) is één van de meest gevierde acteurs van Nederland. Met zijn staat van dienst zou hij, zo geeft hij zelf ook ruiterlijk toe, kunnen doen waar hij zin in heeft. Maar na jaren als ‘freelancer’, koos hij er twee seizoenen geleden toch voor om zich te binden en zich over te geven aan een gezelschap: Toneelgroep Amsterdam. „Het was in de periode rond mijn vijftigste verjaardag. Een tijd van bezinning waarin ik me afvroeg ‘wat wil ik nog?’. Ik was eigenlijk van plan om meer te gaan schrijven. Maar toen belde Ivo.” Ivo van Hove, directeur van het internationaal hoog aangeschreven gezelschap. „Ik wilde vooral aan het einde van mijn carrière nog wat bijleren. Niet alleen de krenten uit de pap halen. Twee rolletjes per jaar, een beetje film, een beetje televisie. Nee, ik wilde wérken. Je aansluiten bij een gezelschap vraagt veel toewijding en opoffering. Daardoor heb ik minder tijd voor andere dingen. Soms vind ik dat jammer. Maar het toneel is wel waar mijn hart ligt. Een artistiek krijg je er zóveel voor terug.” Werken kán Scholten van Aschat bij Toneelgroep Amsterdam. „Het is stevig aanpoten. We spelen veel stukken door elkaar, soms wek vijf

Gijs Scholten van Aschat, Karina Smulders en Marieke Heebink.

foto Jan Versweyveld

per maand. Je neemt rollen van elkaar over, speelt veel in het buitenland, krijgt de kans om met verschillende regisseurs te werken. Het vraagt wat van je, maar het is spannend en leuk.” Net terug uit New York, met *Ro-*

meinse tragedies, slaat een deel van het gezelschap komende week kampement op in Le Théâtre de la Place in Luik voor de première en de eerste reeks uitvoeringen van *Na de repetitie / Persona*. Een tweeluik naar de teksten van Ingmar Berg-

man dat Toneelgroep Amsterdam daarna onder meer nog naar Amsterdam, Luxemburg, Antwerpen, Créteil, Brussel en München brengt. *Persona* wordt gedragen door Karina Smulders en Marieke Heebink. Over een actrice die tij-

dens een optreden stopt en zich terugtrekt in stilzwijgen. Een jonge verpleegster probeert de actrice weer terug tot het leven te verleiden. „Een vrij abstract drama. Zelf zit ik maar in één scène.” In *Na de repetitie* is het precies andersom. Over regisseur Hendrik Vogler, gespeeld door Scholten van Aschat, die na een repetitie in een met leugens doorspekt en uitdagend onderhoud belandt met zijn hoofdrolspeelster. De dochter van een inmiddels overleden vrouw met wie hij een overspelige relatie had. Als een geest uit het verleden verschijnt de door alcohol en faalangst beheerste actrice ten tonele.

„Een rol waar ik echt mijn tanden in kan zetten. Dat is wat ik ook wil: mooie rollen spelen. Het stuk leest makkelijk weg, maar je moet iedere zin dragen. Er zit veel monoloog in. Bovendien heeft Ivo het vrij hecatisch geregisseerd; dat vereist concentratie en toewijding. Soms twijfel ik wel eens aan of ik het wel aan kan. Wat dat betreft herken ik wel wat van Hendrik Vogler in Ivo. Vogler is bevlogen. Een beetje gek, monomaan. Ivo is ook bezeten. Soms lachen we daar om hoor; hij is ook erg ruimhartig. Maar hij eist veel van je. Kan ook keihard zijn. Af en toe heb ik het gevoel dat ik niet de tijd krijg die ik nodig heb om alles tot me door te laten dringen. Maar dat is van de andere kant ook wel goed. Onzekerheid maakt je scherp. Want het is natuurlijk mijn eer te na om aan te geven dat ik niet meekan.”

Iemand die het zichzelf moeilijk maakt uit toewijding. Klinkt ook wel een beetje als Gijs Scholten van Aschat? „Ja, ik zie zelf ook zeker overeenkomsten. Maar ik geef mijzelf net wat meer ruimte. Hendrik Vogler bant al het leven buiten het theater uit.”

Is het niet dodelijk vermoeiend om voortdurend te moeten samenwerken met iemand die zo veeleisend is, terwijl je met onzekerheden rondloopt? Is er een moment dat die druk van je afvalt? „Mijn methode is om tijdens de repetities zó hard te werken, dat ik bij de uiteindelijke uitvoeringen kan ontspannen. Ik vergelijk het wel eens met de voetballer Lionel Messi. Die is ook zo. Tijdens de trainingen mat hij zichzelf volledig af. Maar als er dan een wedstrijd gespeeld moet worden, dan zie je hem alleen maar plezier hebben.”

‘Na de repetitie / Persona’: 5/12 (try-out), 6/12 (première), 7/12 en 8/12 in Luik. 13/4 en 14/4 Parktheater Eindhoven.

'Beretta Bobcat': over Gijs Scholten van Aschats eerste moord

Gijs Scholten van Aschat schreef meerdere scenario's. Voor het eerst ligt er nu ook een heus boek van zijn hand in de winkels: *Beretta Bobcat* (Uitgeverij Atlas). „Het is een kleine novelle. Over een jongetje dat op zekere dag een pistool vindt. Het boek beschrijft wat er de rest van die dag gebeurt. Het is ontstaan uit een soort verhalenuitwisseling met mijn oudste zoon Jeroen. Dat doen we vaker. Hij zit op de Filmacademie, hij doet daar 'sce-

nario', en we geven elkaar regelmatig opdrachten. Om elkaar uit te dagen, als een soort vingeroefening. Deze keer was de opdracht 'mijn eerste moord'. Daaruit is het verhaal van *Beretta Bobcat* ontstaan. Dat heb ik toen aan een aantal mensen laten lezen. 'Is dit wat?'. De reacties waren goed, dus ik heb het verder uitgewerkt. Ik vind het ontzettend leuk dat het zo aanslaat. Ik ben al gebeld door mensen met de vraag of ze de filmrechten moch-

ten kopen. Maar dat doe ik niet. Als het verfilmd wordt, dan doe ik het zelf. Ik heb altijd veel toneel geschreven, maar dit smaakt echt naar meer. Nu heb ik daar helemaal geen tijd voor. Ik heb het veel te druk met toneelspelen. Maar ik hoop dat ik er volgend seizoen wat meer tijd voor heb.”
Nee, Gijs Scholten van Aschat heeft zichzelf geen datum gesteld tot wanneer hij bij Toneelgroep Amsterdam wil blijven.

„Zolang het leuk blijft. Ik ben nu dertig jaar bezig. Dan denk je toch 'het beste ligt achter me'. Ik wil nu vooral die mooie, uitdagende rollen spelen. Naast een aantal scenario's waar ik aan werk. Ik kan me voorstellen dat ik over een paar jaar wat kleinere, persoonlijkere projecten wil gaan doen.”
Een grote filmrol? „Oh ja, hoor. Dat wil ik best. Daar sta ik althans wel voor open. Maar nu nog even niet.”

